

به نام یزدان پاک

آزمون های اسخامی

خط عمومی

اسناد و قوانین بالادستی

گردآورندگان

گروه مولفین پردازش

معماری و ریزساختار فصل اول: منشور تحول (سند تحول بنیادین)
طراحی شده بر اساس آنالیز ۱۰۰٪ سوالات استخدامی (۱۳۹۰-۱۴۰۴) و پیش‌بینی رویکردهای نوین
طراحان

این نقشه‌ی راه، سند تحول را از یک متن کلی به «اتم‌های قابل یادگیری» تجزیه کرده است تا هیچ نکته‌ای از تیررس داوطلب خارج نشود.

ریزبخش ۱: کالبدشکافی مبانی نظری و هویت سند (DNA تحول)

در این بخش، مفاهیم انتزاعی و فلسفی که سنگ بنای سند هستند، رمزگشایی می‌شوند.

- ۱-۱. تبارشناسی سند: جایگاه حقوقی سند تحول در قانون اساسی و سند چشم‌انداز ۱۴۰۴ (سلسله‌مراتب اسناد).
- ۱-۲. مفهوم‌شناسی «حیات طیبه»: تحلیل کلیدواژه‌های اصلی حیات طیبه (تکیه بر قرب الی‌الله، نظام معیار اسلامی).
- ۱-۳. آنالیز «بیانیه ارزش‌ها»: بررسی گزاره‌های ارزشی (بایدها و نبایدهای بنیادین) با تمرکز بر کلیدواژه‌های پرتکرار در تست‌ها.
- ۱-۴. ماموریت آموزش و پرورش: تفکیک دقیق وظایف حاکمیتی، مشارکتی و تربیتی در بیانیه ماموریت.
- ۱-۵. تصویر مدرسه در افق ۱۴۰۴ (چشم‌انداز): بررسی ۷ ویژگی کلیدی مدرسه صالح (از جمله: برخوردار از مریبان اسوه، کانون تربیت محله، دارای تعامل اثربخش).
 - نکته ویژه: تطبیق ویژگی‌های مدرسه با سوالات «کدام مورد جزء ویژگی‌های مدرسه در افق ۱۴۰۴ نیست؟».

ریزبخش ۲: شبکه ساحت‌های شش‌گانه (قلب تپنده تست‌ها)

این بخش به دلیل سهم ۵۰ درصدی در سوالات سند، با رویکرد «کلیدواژه‌محور» ریز شده است.

- ۲-۱. ساحت اعتقادی، عبادی و اخلاقی: بررسی مفاهیم «خودشناسی، خداشناسی» و ارتباط آن با سایر ساحت‌ها.
- ۲-۲. ساحت اجتماعی و سیاسی: تحلیل مفاهیم «وطن‌دوستی، وحدت ملی، قانون‌مداری و مسئولیت‌پذیری».
- ۲-۳. ساحت زیستی و بدنی: تمرکز بر «سلامت جسم و روان، محیط زیست و بهداشت».
- ۲-۴. ساحت زیبایی‌شناختی و هنری: رمزگشایی مفاهیم «درک زیبایی، قوه تخیل و آفرینش هنری».
- ۲-۵. ساحت اقتصادی و حرفه‌ای: بررسی «اخلاق کار، کارآفرینی، قناعت و انضباط مالی».

- ۲-۶. ساحت علمی و فناورانه: تحلیل «خردورزی، روحیه پژوهش و بهره‌گیری از فناوری».
- ۲-۷. ماتریس ارتباطی ساحت‌ها: بررسی هم‌پوشانی‌ها و تقدم و تأخر ساحت‌ها (کدام ساحت محور است؟).

ریزبخش ۳: اهداف کلان و راهبردهای ملی (نقشه جنگی تحول)

تفکیک دقیق بین «هدف» و «راهبرد» که پاشنه آشیل داوطلبان است.

- ۳-۱. اهداف کلان (۸ هدف):
 - تحلیل هدف کلان ۱ تا ۳ (تربیت انسان موحد، نقش خانواده و مدرسه).
 - تحلیل هدف کلان ۴ تا ۸ (عدالت آموزشی، منزلت معلم، اقتصاد آموزش).
- ۳-۲. راهبردهای ملی (۱۵ راهبرد):
 - دسته‌بندی موضوعی راهبردها (راهبردهای معلم‌محور، مدیریت‌محور، محتوا‌محور).
 - تکنیک تشخیص سریع: تفاوت لحن «هدف کلان» (آرمان) با «راهبرد ملی» (مسیر رسیدن).
- ۳-۳. چرخش‌های تحول‌آفرین: بررسی تغییر رویکردها (مثلاً: چرخش از نهاد آموزشی به نهاد فرهنگی-تربیتی).

ریزبخش ۴: نظام‌های اجرایی و هدف‌های عملیاتی (موتور محرک سند)

این بخش فنی‌ترین قسمت کتاب است که به زیرنظام‌ها و راهکارها می‌پردازد.

- ۴-۱. معماری زیرنظام‌های شش‌گانه:
 - زیرنظام برنامه درسی (مهم‌ترین زیرنظام): ویژگی‌ها و اهداف.
 - زیرنظام تربیت معلم و تأمین منابع انسانی: جایگاه دانشگاه فرهنگیان و رتبه‌بندی.
 - زیرنظام راهبری و مدیریت: نقش مدیران و ساختار اداری.
 - سایر زیرنظام‌ها (تأمین فضا/تجهیزات، پژوهش/ارزشیابی، منابع مالی).
- ۴-۲. اهداف عملیاتی (۲۳ هدف) و راهکارها:
 - خوشه‌بندی اهداف عملیاتی بر اساس موضوع (اهداف مرتبط با معلم، دانش‌آموز، خانواده، مدیریت).
 - بخش ویژه: بررسی راهکارهای ستاره‌دار و پرتکرار در آزمون‌ها (مانند راهکارهای تنوع‌بخشی به محیط یادگیری).
- ۴-۳. نهادهای فرادستگاهی: نقش شورای عالی انقلاب فرهنگی و شورای عالی آموزش و پرورش در نظارت و اجرا.

ریزساختار فصل دوم: قانون اساسی (میثاق ملی آموزش)

طراحی شده برای شکار ۱۰۰٪ تست‌های حقوقی و ادبیات محور

ریزبخش ۱: واکاوی اصل سوم (بند ۳: مانیفست دولت در آموزش)

این اصل وظایف کلی دولت را بیان می‌کند و بند ۳ آن، شاه‌رگ حیاتی آموزش است.

- ۱-۱. آنالیز واژگانی بند ۳: بررسی دقیق عبارت «آموزش و پرورش و تربیت بدنی رایگان برای همه در تمام سطوح».

○ نکته تستی: چرا قانون‌گذار «تربیت بدنی» را کنار «آموزش و پرورش» آورده است؟

- ۱-۲. مفهوم «تسهیل و تعمیم»: بررسی وظیفه دولت در «آسان‌سازی» و «همگانی‌سازی» آموزش عالی (نکته‌ای که اغلب با آموزش رایگان اشتباه گرفته می‌شود).

- ۱-۳. دام آموزشی اصل ۳: تفاوت ظریف بین «وظیفه دولت در آموزش عمومی» و «وظیفه دولت در آموزش عالی» در این اصل.

- ۱-۴. ارتباط اصل ۳ با سایر اصول: بررسی بندهای مرتبط دیگر در اصل ۳ (مانند بند ۹: رفع تبعیضات ناروا) و تاثیر آن بر عدالت آموزشی.

ریزبخش ۲: تحلیل اصل پانزدهم (هویت ملی و زبان مادری)

این بخش، محل مناقشه‌ی بسیاری از سوالات است و نیاز به تفکیک دقیق دارد.

- ۲-۱. جایگاه زبان و خط فارسی: چرایی رسمی بودن و مشترک بودن زبان فارسی (اسناد مکاتبات و متون رسمی).

• ۲-۲. حقوق اقلیت‌های زبانی (نقطه کانونی تست‌ها):

○ آزادی استفاده از زبان‌های محلی در مطبوعات و رسانه‌های گروهی.

○ تله بزرگ تستی: تفاوت بین «تدریس به زبان محلی» (که ممنوع است) و «تدریس ادبیات زبان‌های محلی» (که آزاد است).

- ۲-۳. تفکیک قلمروها: کجا باید فارسی باشد؟ کجا می‌تواند محلی باشد؟ (بررسی قیود «در مدارس» و «در کنار زبان فارسی»).

ریزبخش ۳: تفسیر اصل سی‌ام (مرزهای تعهدات دولت)

اگر اصل سوم «کلیات» را می‌گوید، اصل سی‌ام «جزئیات اجرایی» را دیکته می‌کند.

- ۳-۱. دوگانه «وسایل» و «رایگان»: دولت دقیقاً چه چیزی را باید فراهم کند؟ (وسایل آموزش و پرورش رایگان).

- ۳-۲. مرز پایان دوره متوسطه: تحلیل تعهد دولت تا «پایان دوره متوسطه» (دیپلم) و دام‌های تستی مربوط به دوره‌های پیش‌دبستانی یا تکمیلی.

- ۳-۳. معمای «سرحد خودکفایی»: تحلیل تعهد دولت در آموزش عالی (دانشگاه).
 - نکته کلیدی: چرا در دانشگاه قید «رایگان» مشروط به «سرحد خودکفایی» شده است؟ تفسیر حقوقی خودکفایی چیست؟
- ۳-۴. جدول مقایسه‌ای طلایی (اصل ۳ vs اصل ۳۰):
 - یک جدول نجات‌بخش برای داوطلبان که تفاوت تعهدات دولت در این دو اصل را در کنار هم ببینند (این بخش معمولاً ۵۰٪ ابهامات را رفع می‌کند).

ریزساختار فصل سوم: آیین‌نامه اجرایی مدارس (قانون اساسی مدرسه)
طراحی شده بر اساس آخرین تغییرات ۱۴۰۰ و تمایز آن با آیین‌نامه قدیم
ریزبخش ۱: آنا تومی قدرت در مدرسه (ارکان تصمیم‌گیرنده)
در این بخش، ساختار مدیریتی مدرسه جراحی می‌شود. تست‌های این بخش معمولاً روی «تعداد اعضا» و «نوع وظیفه» متمرکز است.

- ۱-۱. رکن اول؛ مدیر مدرسه (رهبر آموزشی):
 - شرح وظایف کلیدی (نظارت، اجرا، پاسخگویی).
 - تفاوت وظایف مدیر با وظایف شورا (کجا تصمیم‌گیرنده است و کجا مجری؟).
 - ۱-۲. رکن دوم؛ شورای مدرسه (پارلمان مدرسه):
 - ترکیب اعضا: چه کسانی عضو ثابت و چه کسانی عضو انتخابی هستند؟ (عدد طلابی اعضا).
 - حدود اختیارات: تحلیل وظایف حساس مثل «بررسی و تایید برنامه سالانه» یا «تصمیم‌گیری در مورد تعطیلی موقت».
 - ۱-۳. رکن سوم؛ انجمن اولیا و مربیان (پل ارتباطی):
 - نحوه انتخاب و تعداد اعضا (فرمول ضریب دانش‌آموزی).
 - وظایف مالی و نظارتی انجمن (تله تستی: دخالت در امور آموزشی ممنوع است، نظارت مجاز است).
 - ۱-۴. رکن چهارم؛ شورای معلمان (مغز افزار آموزشی):
 - بررسی موضوعات تخصصی درسی و انتخاب نماینده معلمان.
 - ۱-۵. رکن پنجم؛ شورای دانش‌آموزی (تمرین دموکراسی):
 - نقش مشورتی در برابر نقش اجرایی.
- ریزبخش ۲: نظام پاداش و تنبیه (میدان مین داوطلبان)
این بخش به دلیل حساسیت حقوقی، دقیق‌ترین تست‌ها را دارد. تمرکز بر «اصل تدریج» است.
- ۲-۱. فلسفه تشویق و تنبیه:
 - رویکرد تربیتی آیین‌نامه جدید (تغییر نگاه از تنبیه به «آگاهی‌بخشی»).
 - ۲-۲. سلسله‌مراتب تشویق‌ها (۴ مرحله):
 - از تشویق شفاهی در کلاس تا تشویق کتبی با درج در پرونده (چه کسی اختیار کدام مرحله را دارد؟ معلم یا مدیر؟).
 - ۲-۳. پلکان تنبیهات (اخراج ممنوع!):
 - تحلیل دقیق مراحل: تذکر شفاهی - تذکر کتبی - تغییر کلاس - تغییر مدرسه.
 - خط قرمزها: ممنوعیت مطلق تنبیه بدنی و تحقیر (کالبدشکافی ماده‌های قانونی مربوطه).

- **مرجع تصمیم‌گیری:** کدام تنبیه نیاز به مصوبه شورای مدرسه دارد و کدام در اختیار مدیر است؟ (اینجا پاشنه آشیل داوطلبان است).
- نکته ویژه: شرایط «تغییر مدرسه» و فرآیند پیچیده آن در آیین‌نامه ۱۴۰۰.
- **ریزبخش ۳: مهندسی اجرا (ثبت‌نام، ارزشیابی و ایمنی)**
قوانین خشک و عدد-محور در این بخش قرار دارند.
- **۳-۱. پروتکل‌های ثبت‌نام:**
 - محدوده جغرافیایی و استثناهای آن (هنرستان‌ها و مدارس خاص).
 - **شرایط سنی:** جدول طلایی سن ورود و حداکثر سن تحصیل در هر دوره (ابتدایی، متوسطه اول و دوم).
- **۳-۲. نظام ارزشیابی و امتحانات:**
 - تفاوت ارزشیابی توصیفی (ابتدایی) و کمی (متوسطه).
 - قوانین غیبت در امتحانات (موجه و غیرموجه) و شرایط «صفر» یا «جایگزین».
- **۳-۳. ایمنی، بهداشت و اردوها:**
 - وظایف مدیر در قبال ایمنی فیزیکی مدرسه.
 - ضوابط برگزاری اردوهای دانش‌آموزی (اخذ رضایت‌نامه کتبی و بیمه).
 - **تله تستی:** مسئولیت حوادث ناشی از سهل‌انگاری (مدیر یا معلم؟).

ریزساختار فصل چهارم: سیاست‌های راهبردی و چشم‌انداز آینده (قطب‌نمای مسیر)
 طراحی شده برای تسلط بر مفاهیم انتزاعی و کلیدواژه‌های حکومتی
 ریزبخش ۱: سیاست‌های کلی ایجاد تحول (فرمان‌های حاکمیتی)
 این سیاست‌ها ۱۳ بند دارد که هر کدام یک «تکلیف قانونی» برای دولت است. تمرکز ما بر واژگان «باید» و «الزام» است.

- ۱-۱. رکن رکین؛ حاکمیتی بودن آموزش:
 - تحلیل بند ۱ و ۲: چرا آموزش و پرورش «امر حاکمیتی» است؟ (نفی خصوصی‌سازی افراطی و تأکید بر نظارت دولت).
 - شاه‌کلید تستی: تفاوت «تصدی‌گری» با «تولی‌گری» در سیاست‌های کلی.
 - ۱-۲. انقلاب در نیروی انسانی (رتبه‌بندی):
 - تحلیل بند ۳: استقرار نظام سنجش صلاحیت‌های عمومی، تخصصی و حرفه‌ای (ریشه قانونی رتبه‌بندی معلمان).
 - مهندسی نیروی انسانی: جذب فقط از طریق دانشگاه‌های وابسته (فرهنگیان و شهید رجایی).
 - ۱-۳. معماری محتوا و عدالت:
 - تحول در متون درسی: تأکید بر هویت اسلامی-ایرانی.
 - عدالت آموزشی: توسعه مدارس در مناطق مرزی و عشایری (بند عدالت).
 - توسعه فنی و حرفه‌ای: تنظیم رابطه متقابل تحصیل با اشتغال.
- ریزبخش ۲: بیانیه گام دوم انقلاب (مانیفست ۴۰ ساله دوم)
 در این سند طولانی، ما فقط روی دو توصیه (از ۷ توصیه) که مستقیماً به آموزش و پرورش مربوط است، زوم می‌کنیم.
- ۲-۱. محور اول؛ علم و پژوهش (موتور پیشران):
 - دانش، آشکارترین وسیله عزت: تحلیل جمله کلیدی «العلمُ سلطان» (علم قدرت است).
 - رستاخیز علمی: اشاره به شتاب رشد علمی ایران و وظیفه مدارس در حفظ این شتاب.
 - نکته تستی: تفاوت «علم» (دانایی) با «پژوهش» (تولید دانایی) در نگاه بیانیه.
 - ۲-۲. محور دوم؛ معنویت و اخلاق (جهت‌دهنده حرکت):
 - تعریف دقیق: معنویت چیست؟ (برجسته کردن ارزش‌های معنوی مثل اخلاص و ایثار).
 - اخلاق چیست؟ (رعایت فضیلت‌هایی مثل راستگویی و شجاعت).
 - وظیفه حکومت: حکومت نمی‌تواند با زور و اکراه مردم را به بهشت ببرد، اما باید زمینه را فراهم کند (مبارزه با کانون‌های ضد معنویت).
 - ۲-۳. امید و نگاه خوش‌بینانه (کلید همه قفل‌ها):
 - برجسته‌سازی «امید صادق» به عنوان نخستین و ریشه‌ای‌ترین جهاد (مخاطب اصلی: جوانان و معلمان جوان).

فهرست مطالب

فصل اول: منشور تحول (سند تحول بنیادین آموزش و پرورش).....	۱۱
۱: کالبدشکافی مبانی نظری و هویت سند (DNA تحول).....	۱۱
۱-۱. تبارشناسی و هندسه حقوقی سند: جایگاه سند تحول در منظومه قوانین کشور.....	۱۱
۱-۲. مفهوم‌شناسی «حیات طیبه»: غایت قصوای تعلیم و تربیت (قله‌نوردی روح).....	۱۷
۱-۳. آنالیز «بیانیه ارزش‌ها»: قطب‌نمای اخلاقی نظام (بایدها و نبایدها).....	۲۲
۱-۴. ماموریت آموزش و پرورش: تفکیک دقیق وظایف حاکمیتی، مشارکتی و تربیتی در بیانیه ماموریت.....	۲۶
۱-۵. تصویر مدرسه در افق ۱۴۰۴ (چشم‌انداز): آرمان‌شهر آموزشی (مدرسه صالح).....	۳۱
۲: شبکه ساحت‌های شش‌گانه (قلب تپنده تست‌ها).....	۳۶
۲-۱. ساحت اعتقادی، عبادی و اخلاقی (قطب‌نمای تربیت و محور تمام ساحت‌ها).....	۳۶
۲-۲. ساحت تربیت اجتماعی و سیاسی: تمرین شهروندی و ولایت‌مداری (از «من» تا «ما»).....	۴۱
۲-۳. ساحت تربیت زیستی و بدنی: امانت‌داری جسم و پاسداشت طبیعت (بدن قوی برای روح متعالی).....	۴۷
۲-۴. ساحت تربیت زیبایی‌شناختی و هنری: صیقل روح و پنجره‌ای به ملکوت.....	۵۲
۲-۵. ساحت تربیت اقتصادی و حرفه‌ای: مهارت، معیشت و اخلاق کار (از «مصرف‌کننده» تا «تولیدکننده»).....	۵۷
۲-۶. ساحت تربیت علمی و فناورانه: کاشفان حقیقت و تمدن‌سازان آینده (از «حافظه» تا «خرد»).....	۶۲
۲-۷. ماتریس ارتباطی ساحت‌ها: شبکه درهم‌تنیده تربیت (از تک‌بعدی‌نگری تا تربیت تمام‌ساحتی).....	۶۷
۳: اهداف کلان و راهبردهای ملی (نقشه جنگی تحول).....	۷۲
۳-۱. اهداف کلان (۸ هدف): قله‌های هشت‌گانه نظام تعلیم و تربیت.....	۷۲
۳-۲. راهبردهای ملی (۱۵ راهبرد): نقشه عملیاتی فتح قله‌ها.....	۷۷
۳-۳. چرخش‌های تحول‌آفرین: تغییر ریل قطار تعلیم و تربیت (از «وضع موجود» به «وضع مطلوب»).....	۸۲

- ۴: نظام‌های اجرایی و هدف‌های عملیاتی (موتور محرک سند) ۸۷
- ۴-۱. معماری زیرنظام‌های شش‌گانه: چرخ‌دنده‌های ماشین تحول ۸۷
- ۴-۲. اهداف عملیاتی (۲۳ هدف) و راهکارها: نقشه عملیاتی جنگ (از ستاد تا صف) ۹۲
- ۴-۳. نهادهای فرادستگاهی: نگهبانان و راهبران تحول (نظام نظارت و اجرا) ۹۸
- جمع‌بندی جامع فصل اول ۱۰۴
- آزمون جامع و مروری فصل اول: منشور تحول (سند تحول بنیادین) ۱۰۹
- فصل دوم: قانون اساسی؛ میثاق ملی آموزش ۱۱۶
- ۱: واکاوی اصل سوم (بند ۳: مانیفست دولت در آموزش) ۱۱۶
- ۱-۱. آنالیز واژگانی بند ۳: کالبدشکافی عبارت «آموزش و پرورش و تربیت بدنی رایگان» ۱۱۶
- ۱-۲. مفهوم «تسهیل و تعمیم»: رمزگشایی از وظایف دولت در آموزش عالی ۱۱۸
- ۱-۳. دام آموزشی اصل ۳: تفاوت ظریف بین «وظیفه دولت در آموزش عمومی» و «وظیفه دولت در آموزش عالی» ۱۲۲
- ۱-۴. ارتباط اصل ۳ با سایر اصول: شبکه عدالت و معنویت (فراتر از آموزش رایگان) ۱۲۵
- ۱-۴. ارتباط اصل ۳ با سایر اصول: شبکه عدالت و معنویت (فراتر از آموزش رایگان) ۱۲۹
- ۲: تحلیل اصل پانزدهم (هویت ملی و زبان مادری) ۱۳۲
- ۲-۱. جایگاه زبان و خط فارسی: چرایی رسمی بودن و مشترک بودن (چتر وحدت) ۱۳۲
- ۲-۲. حقوق اقلیت‌های زبانی (نقطه کانونی تست‌ها): مرز باریک «ممنوعیت» و «آزادی» ۱۳۵
- ۲-۳. تفکیک قلمروها: مرزبندی دقیق «فارسی» و «محلی» (نقشه جغرافیای حقوقی) ۱۳۹
- ۳: تفسیر اصل سی‌ام (مرزهای تعهدات دولت) ۱۴۲
- ۳-۱. دوگانه «وسایل» و «رایگان»: دولت دقیقاً چه چیزی را باید فراهم کند؟ ۱۴۲
- ۳-۲. مرز پایان دوره متوسطه: خط پایان «آموزش رایگان مطلق» ۱۴۶
- ۳-۳. معمای «سرحد خودکفایی»: تحلیل تعهد دولت در آموزش عالی (دانشگاه) ۱۴۹
- ۳-۴. جدول مقایسه‌ای طلایی (اصل ۳ vs اصل ۳۰): پایان ابهامات حقوقی ۱۵۳
- جمع‌بندی جامع فصل دوم ۱۵۶
- آزمون جامع و مروری فصل دوم: قانون اساسی (میثاق ملی آموزش) ۱۵۹
- فصل سوم: آیین‌نامه اجرایی مدارس (قانون اساسی مدرسه) ۱۶۶
- ۱: آناتومی قدرت در مدرسه (ارکان تصمیم‌گیرنده) ۱۶۶

- ۱-۱. رکن اول: مدیر مدرسه (رهبر آموزشی): فرمانده میدان..... ۱۶۶
- ۱-۲. رکن دوم: شورای مدرسه (پارلمان مدرسه): مغز متفکر و سیاست‌گذار..... ۱۶۹
- ۱-۳. رکن سوم؛ انجمن اولیا و مربیان (پل ارتباطی): صدای خانواده در مدرسه..... ۱۷۲
- ۱-۴. رکن چهارم؛ شورای معلمان (مغز افزار آموزشی)..... ۱۷۵
- ۱-۵. رکن پنجم؛ شورای دانش‌آموزی (تمرین دموکراسی)..... ۱۷۹
۲. نظام پاداش و تنبیه (میدان مین داوطلبان)..... ۱۸۳
- ۲-۱. فلسفه تشویق و تنبیه: تغییر ریل‌گذاری تربیتی..... ۱۸۳
- ۲-۲. سلسله‌مراتب تشویق‌ها (۴ مرحله): نردبان انگیزه..... ۱۸۷
- ۲-۳. پلکان تنبیهات (اخراج ممنوع!): مهندسی برخورد با تخلف..... ۱۹۱
۳. مهندسی اجرا (ثبت‌نام، ارزشیابی و ایمنی)..... ۱۹۵
- ۳-۱. پروتکل‌های ثبت‌نام: هندسه‌ی پذیرش..... ۱۹۵
- ۳-۲. نظام ارزشیابی و امتحانات: مهندسی سنجش و پایش..... ۱۹۹
- ۳-۳. ایمنی، بهداشت و اردوها: پروتکل‌های صیانت و سلامت..... ۲۰۲
- آزمون جامع فصل سوم: آیین‌نامه اجرایی مدارس (مصوب ۱۴۰۰)..... ۲۰۶
- فصل ۴: سیاست‌های راهبردی و چشم‌انداز آینده..... ۲۱۲
- هندسه‌ی حقوقی و جایگاه استراتژیک: قطب‌نمای نظام آموزشی..... ۲۱۲
- مهندسی منابع انسانی: کالبدشکافی قلب تپنده‌ی تحول (نظام رتبه‌بندی و انحصار جذب)..... ۲۱۸
- هندسه‌ی محتوا و ترازوی عدالت: کالبدشکافی متون درسی، نصیب برابر آموزشی و مهارت‌آموزی..... ۲۲۴
- معماری تمدن نوین: کالبدشکافی مانیفست گام دوم (محور علم و پژوهش)..... ۲۳۰
- هندسه‌ی مفهومی و جایگاه استراتژیک: فرمان‌هدایت در قطار تمدن‌سازی..... ۲۳۳
- مفهوم‌سازی بنیادی: دیالکتیک نیت درون و رفتار بیرون..... ۲۳۴
- هندسه‌ی فلسفی و حقوقی: دکترین هدایت بدون اکراه در نظام اسلامی..... ۲۳۸
- هندسه‌ی روانی و ژئوپلیتیک ذهن: فتح قله‌ی امید صادق (نخستین جهاد)..... ۲۴۲
- جمع‌بندی فصل چهارم..... ۲۴۷
- آزمون جامع فصل چهارم..... ۲۵۰

مقدمه و پیشگفتار

معماری نوین و بالندگی هر نظام تعلیم و تربیتی، بر پایه‌ی اسناد و قوانین مستحکمی بنا شده است که درک عمیق و اصولی آن‌ها، نه تنها برای سیاست‌گذاران، بلکه برای تمامی رهروان مسیر خطیر آموزش و پرورش، امری گریزناپذیر است. در سال‌های اخیر، شناخت «اسناد و قوانین بالادستی» به یکی از ارکان اصلی، سرنوشت‌ساز و سنجش‌گر در آزمون‌های استخدامی و ارزیابی‌های علمی کشور بدل گشته است. با این وجود، زبان حقوقی، حجم گسترده متون و درهم‌تنیدگی مفاهیم در این اسناد، همواره چالشی بزرگ در مسیر مطالعه و یادگیری داوطلبان بوده است.

اثری که اکنون پیش روی شماست، صرفاً یک گردآوری ساده از متون قانونی و بخشنامه‌ها نیست؛ بلکه یک «نقشه راه مهندسی‌شده» و نظام‌مند است که با هدف تسهیل، تعمیق و تثبیت فرآیند یادگیری تدوین یافته است. در طراحی این مجموعه ارزشمند و ماندگار، تلاش شده است تا با عبور از روش‌های سنتی حافظه‌محور و با بهره‌گیری از زبانی شیوا، رسا و ساختاریافته، کالبدشکافی دقیقی از مبانی نظری، اهداف کلان و راهبردهای عملیاتی نظام آموزشی ارائه گردد.

روش‌شناسی و ویژگی‌های متمایز این مجموعه:

این اثر بر پایه دقیق‌ترین و جدیدترین سرفصل‌های مصوب تدوین گردیده و برای پاسخگویی جامع به نیازهای مخاطبان، از ساختاری چندلایه و نوآورانه بهره می‌برد:

- **درس‌نامه‌های تحلیلی و طبقه‌بندی‌شده:** آموزش گام‌به‌گام مباحث همراه با «ترسیم نقشه‌های مفهومی» و «مفهوم‌سازی بنیادی» جهت درک عمیق هندسه حقوقی اسنادی نظیر قانون اساسی، سند تحول بنیادین و آیین‌نامه اجرایی مدارس.
- **رمزگشایی از ذهن طراحان سؤال:** واکاوی نقاط حساس آزمون‌ها از طریق بخش‌های «آنالیز رادار طراحان» و هشدار درباره خطاهای متداول در بخش «پاتولوژی و دام‌های آموزشی».
- **گنجینه غنی سؤالات ادوار گذشته:** تجمیع و ارائه طبقه‌بندی‌شده‌ی سؤالات آزمون‌های استخدامی (در رده‌های آموزگاری، دبیری، مربی پرورشی و فراگیر دستگاه‌های اجرایی از سال ۱۳۹۸ تا ۱۴۰۴) به همراه پاسخ‌نامه‌های کاملاً تشریحی و استدلالی.
- **شبیه‌ساز قدرتمند آزمون:** سنجش و پایش میزان تسلط داوطلبان با ارائه مجموعه‌ای از «تست‌های تألیفی استاندارد» در سطوح مختلف (مفهومی، کاربردی، ساختاری و ترکیبی).
- **تکنیک‌های نوین یادسپاری:** استفاده از «جعبه ابزار استراتژیک» برای آموزش کدهای رمزگذاری مطالب و همچنین ارائه «کیسول‌های مروری» جهت جمع‌بندی طلایی و سریع مباحث در ۳۰ ثانیه.
- **کاربردی‌سازی مفاهیم انتزاعی:** پیوند دادن تئوری‌های خشک حقوقی با واقعیت‌های ملموس کفِ مدرسه از طریق بخش خلاقانه «پنجره‌ای به کاربرد (مثال زنده)».
- **جمع‌بندی‌های ماتریسی:** ارائه جداول جامع مقایسه‌ای و عددشناسی اسناد در پایان فصول، جهت انسجام‌بخشی نهایی به آموخته‌ها.

امید است این تلاش سترگ که حاصل بررسی‌های موشکافانه و تطبیق دقیق منابع اصیل است، به عنوان همراهی مطمئن و راهگشا، مسیر کامیابی شما فرهیختگان گرامی را در فتح قله‌های آزمون‌های پیش‌رو هموار سازد و گامی مؤثر در راستای تربیت مربیانی آگاه به رسالت‌های بنیادین نظام تعلیم و تربیت اسلامی-ایرانی باشد.

با آرزوی درخشش و توفیق روزافزون

فصل اول: منشور تحول (سند تحول بنیادین آموزش و پرورش)

۱: کالبدشکافی مبانی نظری و هویت سند (DNA تحول)

۱-۱. تبارشناسی و هندسه حقوقی سند: جایگاه سند تحول در منظومه قوانین کشور

ترسیم نقشه مفهومی: سند تحول در کجای جغرافیای حقوقی قرار دارد؟

برای درک عمیق سند تحول بنیادین، نباید آن را یک جزیره جدا افتاده تصور کرد. نظام آموزشی کشور ما بر پایه‌ی یک «هرم حقوقی» استوار است که در رأس آن «قانون اساسی» قرار دارد. سند تحول بنیادین، فرزند خلف اسناد بالادستی پیشین و مادر تمام آیین‌نامه‌ها و بخشنامه‌های اجرایی فعلی است. اگر بخواهیم جایگاه این سند را در یک نمای کلی ترسیم کنیم، سلسله‌مراتب زیر (از بالا به پایین) حاکم است:

۱. قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران (مادر تمام قوانین).

۲. سند چشم‌انداز بیست‌ساله ۱۴۰۴ (افق حرکت نظام).

۳. سیاست‌های کلی ایجاد تحول در نظام آموزش و پرورش

۴. نقشه جامع علمی کشور.

۵. سند تحول بنیادین آموزش و پرورش.

بنابراین، سند تحول بنیادین، «قانون اساسی تخصصی آموزش و پرورش» است که برای تحقق اهداف سند چشم‌انداز ۱۴۰۴ و بر مبنای فلسفه تعلیم و تربیت اسلامی تدوین شده است.

مفهوم‌سازی بنیادی: شناسنامه حقوقی سند

سند تحول بنیادین آموزش و پرورش، سندی است راهبردی، حاکمیتی و لازم‌الاجرا که در جلسه ۶۹۷ شورای عالی انقلاب فرهنگی (آذرماه ۱۳۹۰) به تصویب نهایی رسید. این نکته‌ی بسیار ظریف، مرز قبولی و رد شدن در آزمون است: مرجع تصویب این سند، «مجلس شورای اسلامی» نیست، بلکه «شورای عالی انقلاب فرهنگی» است.

این سند مبتنی بر بنیان‌های نظری (فلسفه تعلیم و تربیت در جمهوری اسلامی ایران) تدوین شده و هدف نهایی آن، دستیابی به مراتبی از «حیات طیبه» است. سند تحول قرار است نظام آموزشی وارداتی و سکولار گذشته را به یک نظام بومی، اسلامی و کارآمد تبدیل کند.

آنالیز رادار طراحان: طراحان سوال کجا کمین کرده‌اند؟

بررسی سوالات ادوار گذشته (به‌ویژه ۱۴۰۲ و ۱۴۰۳) نشان می‌دهد که طراحان روی سه محور تمرکز ویژه‌ای دارند:

۱. مرجع تصویب: بارها سوال شده که این سند مصوب کجاست؟ (پاسخ: شورای عالی انقلاب فرهنگی).

۲. مبانی نظری: سند تحول بر چه اساسی تدوین شده است؟ (پاسخ: مبانی نظری سند تحول شامل فلسفه تعلیم و تربیت رسمی عمومی).

۳. بازنگری: این سند هر چند سال یکبار باید بازنگری شود؟ (پاسخ: در بازه‌های زمانی ۵ ساله توسط شورای عالی آموزش و پرورش).

شاه‌کلیدهای طلایی (قواعد بدون استثنا)

- سند چشم‌انداز ۱۴۰۴، «مبنای زمانی» و جهت‌گیرنده‌ی اصلی سند تحول است. یعنی سند تحول نوشته شده تا ما را به افق ۱۴۰۴ برساند.
- فلسفه تعلیم و تربیت اسلامی، «مبنای نظری» سند است.
- مجری اصلی سند، وزارت آموزش و پرورش است، اما سایر دستگاه‌ها نیز طبق قانون موظف به همکاری هستند.
- سند تحول شامل ۸ هدف کلان، ۱۵ راهبرد کلان، ۲۳ هدف عملیاتی و ۱۳۱ راهکار است.

پاتولوژی و دام‌های آموزشی: اشتباهات مهلک داوطلبان

یکی از رایج‌ترین اشتباهات داوطلبان، خلط مبحث بین «سند تحول بنیادین» و «سند برنامه درسی ملی» است.

- سند تحول بنیادین: سند مادر است و کل نظام آموزش (مدیریت، فضا، بودجه، معلم و...) را پوشش می‌دهد.

- برنامه درسی ملی: یکی از زیرنظام‌های سند تحول است که فقط اختصاص به «محتوای کتاب‌ها و روش تدریس» دارد.

دام دوم: تصور اینکه سند تحول توسط مجلس تصویب شده است. به یاد داشته باشید که اسناد کلان فرهنگی معمولاً در شورای عالی انقلاب فرهنگی تصویب می‌شوند.

پنجره‌ای به کاربرد (مثال زنده)

زمانی که می‌شنوید «نظام رتبه‌بندی معلمان» اجرا می‌شود، این دقیقاً اجرای یکی از راهکارهای سند تحول بنیادین (در زیرنظام تربیت معلم) است. یا وقتی می‌بینید کتاب‌های درسی تغییر می‌کنند و «بسته‌های یادگیری» مطرح می‌شوند، این ناشی از اجرای راهکارهای سند در زیرنظام برنامه درسی است. هیچ اتفاقی در آموزش و پرورش رخ نمی‌دهد مگر اینکه ریشه‌ای در این سند داشته باشد.

کلاس آنالیز تست (حین آموزش)

بر اساس مبانی نظری سند تحول، کدام گزینه صحیح است؟

- (۱) سند تحول مبتنی بر آیین‌نامه اجرایی مدارس تدوین شده است.
- (۲) سند تحول در افق ۱۴۰۴ ترسیم شده و مصوب مجلس شورای اسلامی است.
- (۳) سند تحول مبتنی بر فلسفه تعلیم و تربیت اسلامی و مصوب شورای عالی انقلاب فرهنگی است.
- (۴) سند تحول راهکارهای دستیابی به نقشه جامع علمی کشور را بدون در نظر گرفتن سند چشم‌انداز بیان می‌کند.

تحلیل استدلالی:

گزینه ۱ غلط است (آیین‌نامه زیرمجموعه سند است، نه برعکس).

گزینه ۲ غلط است (مصوب مجلس نیست).
گزینه ۴ غلط است (سند چشم‌انداز بالادستِ سند تحول است و نمی‌تواند آن را نادیده بگیرد).
پاسخ صحیح گزینه ۳ است. این گزینه دقیقاً دو رکن «مبنای نظری» و «مرجع تصویب» را درست بیان کرده است.

جعبه‌ابزار استراتژیک (تکنیک یادسپاری)

برای حفظ کردن سلسله مراتب، از رمز «قچن ت» استفاده کنید:

ق: قانون اساسی (بالاترین)

چ: چشم‌انداز ۱۴۰۴

ن: نقشه جامع علمی

ت: تحول بنیادین

گنجینه سوالات ادوار گذشته

۱. سند تحول بنیادین آموزش و پرورش در چه مرجعی به تصویب نهایی رسیده است؟ (آزمون

استخدامی آموزگاری - ۱۴۰۲)

(۱) مجلس شورای اسلامی

(۲) مجمع تشخیص مصلحت نظام

(۳) هیئت دولت

(۴) شورای عالی انقلاب فرهنگی

پاسخ‌نامه تشریحی:

گزینه ۴ صحیح است. طبق مقدمه و شناسنامه سند تحول، این سند در جلسه ۶۹۷ شورای عالی انقلاب فرهنگی به تصویب رسیده است. سایر گزینه‌ها، اگرچه نهادهای قانون‌گذار هستند، اما در حیطه سیاست‌گذاری کلان فرهنگی، شورای عالی انقلاب فرهنگی مرجعیت دارد.

۲. سند تحول بنیادین آموزش و پرورش مبتنی بر کدام یک از اسناد زیر تدوین نشده است؟ (آزمون

استخدامی دبیری - ۱۳۹۹)

(۱) سند چشم‌انداز بیست‌ساله

(۲) نقشه جامع علمی کشور

(۳) سند برنامه درسی ملی

(۴) فلسفه تعلیم و تربیت رسمی عمومی

پاسخ‌نامه تشریحی:

گزینه ۳ صحیح است. دقت کنید سوال پرسیده «مبتنی بر کدام نیست» (یعنی کدام یک بالادست آن نیست). سند برنامه درسی ملی، خودش یکی از «زیرنظام‌های» سند تحول است و بعد از آن نوشته شده است (فرزند

سند تحول است). اما گزینه‌های ۱، ۲ و ۴ همگی اسناد بالادستی یا مبانی نظری هستند که سند تحول بر اساس آن‌ها نوشته شده است.

۳. در مقدمه سند تحول بنیادین، افق زمانی تحقق اهداف، کدام سال تعیین شده است؟ (آزمون استخدامی آموزش و پرورش - ۱۴۰۱)

۱) ۱۴۰۰	۲) ۱۴۰۴
۳) ۱۴۱۰	۴) ۱۴۲۰

پاسخ‌نامه تشریحی:

گزینه ۲ صحیح است. سند تحول بنیادین در راستای تحقق اهداف «سند چشم‌انداز بیست‌ساله جمهوری اسلامی ایران در افق ۱۴۰۴» تدوین شده است. این سال، نقطه هدف‌گذاری نهایی برای دستیابی به ویژگی‌های مدرسه صالح است.

۴. مطابق با سند تحول بنیادین، مسئولیت نظارت بر حسن اجرای این سند و بازنگری در آن به ترتیب بر عهده کدام مراجع است؟ (آزمون استخدامی مری پرورشی - ۱۴۰۳)

- ۱) وزارت آموزش و پرورش - مجلس شورای اسلامی
- ۲) شورای عالی آموزش و پرورش - شورای عالی انقلاب فرهنگی
- ۳) شورای عالی انقلاب فرهنگی - شورای عالی آموزش و پرورش
- ۴) مجمع تشخیص مصلحت نظام - وزارت آموزش و پرورش

پاسخ‌نامه تشریحی:

گزینه ۳ صحیح است. دقت کنید! سیاست‌گذاری و نظارت کلان با «شورای عالی انقلاب فرهنگی» است. اما فرآیند کارشناسی بازنگری (پیشنهاد اصلاحات) در بازه‌های ۵ ساله بر عهده «شورای عالی آموزش و پرورش» است که نهایتاً باید به تصویب شورای عالی انقلاب فرهنگی برسد.

۵. کدام گزینه در خصوص ماهیت سند تحول بنیادین آموزش و پرورش صحیح است؟ (آزمون فراگیر دستگاه‌های اجرایی - ۱۳۹۸)

- ۱) سندی است که صرفاً به اصلاح ساختار اداری وزارتخانه می‌پردازد.
- ۲) سندی راهبردی است که تنها برای مدارس دولتی لازم‌الاجراست.
- ۳) سندی تخصصی است که فقط نظام برنامه درسی را متحول می‌کند.
- ۴) سندی راهبردی و ملی است که مبنای تحول در تمام مؤلفه‌های نظام تعلیم و تربیت رسمی عمومی است.

پاسخ‌نامه تشریحی:

گزینه ۴ صحیح است. سند تحول، جامعیت دارد و تمام زیرنظام‌ها (نه فقط برنامه درسی یا اداری) و تمام مدارس (دولتی و غیردولتی - ذیل تعلیم و تربیت رسمی) را شامل می‌شود. واژه «ملی» و «راهبردی» کلیدواژه‌های اصلی تعریف این سند هستند.

شبهه‌ساز آزمون (تست‌های تالیفی استاندارد)

۱. در سلسله‌مراتب اسناد فرادستی سند تحول بنیادین، کدام سند بلافاصله پایین‌تر از قانون اساسی و بالاتر از سایر اسناد قرار می‌گیرد؟ (تالیفی)

(۱) سیاست‌های کلی ایجاد تحول

(۲) سند چشم‌انداز بیست‌ساله

(۳) نقشه مهندسی فرهنگی کشور

(۴) بیانیه گام دوم انقلاب

پاسخ‌نامه تشریحی:

گزینه ۲ صحیح است. در هندسه حقوقی کشور، پس از قانون اساسی، «سند چشم‌انداز بیست‌ساله» بالاترین سند راهبردی است که جهت کلی نظام را تعیین می‌کند. سیاست‌های کلی تحول در رتبه‌های بعدی و در راستای تحقق چشم‌انداز ابلاغ می‌شوند.

۲. هدف غایی و نهایی سند تحول بنیادین آموزش و پرورش که تمامی راهکارها باید به آن ختم شوند، چیست؟ (تالیفی - سطح مفهومی)

(۱) ارتقای جایگاه علمی ایران در منطقه

(۲) دستیابی به حیات طیبه

(۳) استقرار نظام رتبه‌بندی معلمان

(۴) هویت‌بخشی به نسل جوان

پاسخ‌نامه تشریحی:

گزینه ۲ صحیح است. اگرچه گزینه‌های ۱، ۳ و ۴ جزو اهداف و نتایج سند هستند، اما «هدف غایی» (Ultimate Goal) و قله‌ی نهایی که سند تحول برای آن تدوین شده، «دستیابی به مراتبی از حیات طیبه» است. سایر موارد، مقدمه یا ابزار رسیدن به این هدف هستند.

۳. کدام نهاد مسئولیت «سیاست‌گذاری و نظارت کلان» بر حسن اجرای سند تحول بنیادین را بر عهده دارد؟ (تالیفی - دام آموزشی)

(۱) وزارت آموزش و پرورش

(۲) مجلس شورای اسلامی

(۳) شورای عالی انقلاب فرهنگی

(۴) شورای عالی آموزش و پرورش

پاسخ‌نامه تشریحی:

گزینه ۳ صحیح است. دقت کنید! وزارت آموزش و پرورش «مجری» است. شورای عالی آموزش و پرورش وظیفه تصویب آیین‌نامه‌های اجرایی را دارد. اما سیاست‌گذاری و نظارت «کلان» و تصویب نهایی اصلاحات بر عهده «شورای عالی انقلاب فرهنگی» است.

۴. ارتباط «فلسفه تعلیم و تربیت اسلامی» با «سند تحول بنیادین» شبیه ارتباط کدام دو مورد است؟
(تالیفی)

- (۱) ریشه با درخت
(۲) شاخه با میوه
(۳) سقف با ستون
(۴) پنجره با دیوار

پاسخنامه تشریحی:

گزینه ۱ صحیح است. فلسفه تعلیم و تربیت اسلامی، «مبانی نظری» سند است؛ یعنی ریشه‌ای که سند (درخت) از آن تغذیه کرده و بر اساس آن رشد کرده است. بدون مبانی نظری، سند تحول پایدار نیست.

۵. در مقدمه سند تحول، از این سند با چه عنوانی یاد شده است که بیانگر ماهیت «دین‌محور» و «فرهنگ‌بنیان» آن است؟ (تالیفی)

- (۱) منشور تربیتی نظام مقدس جمهوری اسلامی
(۲) میثاق‌نامه تحول بنیادین
(۳) سند ملی آموزش و پرورش
(۴) قانون اساسی نظام تعلیم و تربیت

پاسخنامه تشریحی:

گزینه ۳ صحیح است. در متن مقدمه و تعاریف، از این سند به عنوان «سند ملی» یاد می‌شود که بر پایه آموزه‌های قرآن و اهل بیت (ع) بنا شده است. هرچند به صورت استعاری به آن قانون اساسی آموزش و پرورش می‌گوییم، اما عنوان رسمی آن در متون حقوقی، سند تحول بنیادین (سند ملی) است.

کپسول مرووری (جمع‌بندی در ۳۰ ثانیه)

- سند تحول، مصوب شورای عالی انقلاب فرهنگی است (نه مجلس).
- افق سند، سال ۱۴۰۴ است.
- بالادستی‌ها: قانون اساسی < سند چشم‌انداز < سند تحول.
- زیردستی‌ها: برنامه درسی ملی، آیین‌نامه اجرایی، بخشنامه‌ها.
- هدف نهایی: دستیابی به حیات طیبه.
- بازه بازنگری: ۵ ساله.

۲-۱. مفهوم‌شناسی «حیات طیبه»: غایت قصوای تعلیم و تربیت (قله‌نوردی روح)

ترسیم نقشه مفهومی: حیات طیبه، قله‌ای فراتر از رفاه

در معماری سند تحول بنیادین، تمام فعالیت‌های مدرسه، کتاب‌های درسی، معلم و مدیریت، تنها یک هدف نهایی را دنبال می‌کنند: رساندن دانش‌آموز به ایستگاهی به نام «حیات طیبه». حیات طیبه یک زندگی معمولی نیست؛ بلکه یک «زیست متعالی» است. اگر بخواهیم آن را روی نمودار ببریم، حیات طیبه در رأس هرم قرار می‌گیرد که قاعده‌ی آن، «ساحت‌های شش‌گانه» است. یعنی رشد متوازن در تمام ابعاد (علمی، اخلاقی، زیستی و...) مقدمه‌ای است برای رسیدن به این قله.

مفهوم‌سازی بنیادی: رمزگشایی از DNA حیات طیبه

طبق تعاریف سند، حیات طیبه وضعیتی است که در آن انسان، زندگی خود را در تمام ابعاد (فردی و اجتماعی) بر اساس «نظام معیار اسلامی» تنظیم می‌کند تا به «قرب الی‌الله» برسد. بیایید این تعریف سنگین را جراحی کنیم:

۱. **نظام معیار اسلامی:** یعنی خط‌کش و ترازوی ما برای سنجش خوب و بد، «قرآن و سنت» است، نه سلیقه شخصی یا مدهای غربی.

۲. **همه ابعاد:** حیات طیبه فقط نماز خواندن نیست؛ بلکه ثروتمند شدن از راه حلال، سالم بودن جسم، و دانشمند شدن هم اگر برای خدا باشد، جزو حیات طیبه است.

۳. **قرب الی‌الله:** هدف نهایی، رضایت خداست. این «نقطه کانونی» سند است.

آنالیز رادار طراحان: شکار ظرایف نامحسوس

طراحان سوال در سال‌های اخیر (به‌ویژه ۱۴۰۲) روی دو واژه تمرکز داشته‌اند:

۱. **تکوین و تعالی:** حیات طیبه فرآیندی است برای «تکوین» (شکل‌گیری) و «تعالی» (رشد) پیوسته هویت.
۲. **اختیار و آگاهی:** حیات طیبه «تحمیلی» نیست. دانش‌آموز باید «با اختیار و آگاهی» این مسیر را انتخاب کند. اگر مدرسه دانش‌آموز را مجبور به کاری کند، حیات طیبه محقق نشده است.
۳. **شمولیت:** حیات طیبه شامل «دنیا و آخرت» است. طراحان گزینه‌هایی می‌دهند که می‌گویند «حیات طیبه صرفاً به سعادت اخروی می‌پردازد!»؛ این گزینه غلط است. حیات طیبه زندگی پاکیزه در همین دنیاست که به سعادت ابدی ختم می‌شود.

شاه‌کلیدهای طلایی (قواعد بدون استثنا)

- وظیفه آموزش و پرورش، «تحقق بخشیدن» به حیات طیبه نیست؛ بلکه «زمینه‌سازی» برای آن است. (چون تحقق آن وابسته به اراده دانش‌آموز است).
- حیات طیبه نیازمند ارتباط چهارگانه است: ارتباط با خود، با خدا، با خلق (مردم) و با خلقت (طبیعت).
- نقطه ثقل حیات طیبه، «ایمان و عمل صالح» است.

پاتولوژی و دام‌های آموزشی: اشتباهات مهلک داوطلبان

بزرگترین دام، اشتباه گرفتن «حیات طیبه» با «هویت» است.

- **هویت:** آن چیزی است که دانش‌آموز هست (کیستی او).
- **حیات طیبه:** آن فضایی است که دانش‌آموز باید در آن زندگی کند و به سمت آن حرکت کند (مقصد).

دام دوم: تصور اینکه حیات طیبه یعنی زهد و دوری از دنیا. خیر! توسعه اقتصادی و پیشرفت علمی اگر ذیل نظام معیار اسلامی باشد، عین حیات طیبه است.

پنجره‌ای به کاربرد (مثال زنده)

وقتی دانش‌آموزی در زنگ ورزش تلاش می‌کند بدنش را قوی کند (ساحت زیستی) تا بتواند بهتر به مردم خدمت کند (ساحت اجتماعی) و نیتش رضایت خداست (ساحت اعتقادی)، او دقیقاً در حال تجربه «حیات طیبه» است. اما اگر همان ورزش را برای فخرفروشی انجام دهد، از حیات طیبه خارج شده است.

کلاس آنالیز تست (حین آموزش)

بر اساس مبانی نظری سند تحول، کدام عبارت در خصوص «حیات طیبه» نادرست است؟

- ۱) وضعیتی است که در آن فرد با آگاهی و اختیار، زندگی خود را بر اساس نظام معیار اسلامی سامان می‌دهد.
- ۲) آموزش و پرورش مسئولیت تحقق کامل حیات طیبه در دانش‌آموزان را بر عهده دارد.
- ۳) حیات طیبه شامل ابعاد فردی، اجتماعی، دنیوی و اخروی است.
- ۴) کانون اصلی حیات طیبه، معرفت و قرب به خداوند متعال است.

تحلیل استدلالی:

گزینه ۱، ۳ و ۴ تعاریف دقیق سند هستند.

اما گزینه ۲ نادرست است. دقت کنید! آموزش و پرورش نمی‌تواند حیات طیبه را «محقق» کند (چون اختیار انسان شرط است). آموزش و پرورش فقط باید «زمینه‌سازی» کند تا دانش‌آموز خودش آن را محقق سازد. این تفاوت فعل «تحقق» و «زمینه‌سازی» بارها تست بوده است.

جعبه‌ابزار استراتژیک (تکنیک یادسپاری)

برای تعریف حیات طیبه، فرمول «آ.ا.ن.ق» را به خاطر بسپارید:

آ: آگاهی

ا: اختیار

ن: نظام معیار اسلامی

ق: قرب الی الله

گنجینه سوالات ادوار گذشته (۱۳۹۸ - ۱۴۰۴)

۱. بر اساس سند تحول بنیادین، «هدف غایی» تعلیم و تربیت در جمهوری اسلامی ایران چیست؟
(آزمون استخدامی دبیری - ۱۴۰۲)

- ۱) تربیت انسان جهانی و متعهد
- ۲) دستیابی به مراتبی از حیات طیبه
- ۳) تقویت هویت ملی و ایرانی
- ۴) توسعه عدالت آموزشی در تمام سطوح

پاسخنامه تشریحی:

گزینه ۲ صحیح است. طبق متن صریح مبانی نظری، هدف غایی (نهایی ترین هدف) دستیابی به مراتبی از حیات طیبه است. سایر گزینه‌ها، اهداف میانی یا بخشی از هدف کلان هستند، اما هدف غایی نیستند.

۲. در تعریف حیات طیبه، کدام ویژگی نقش محوری و مبنایی دارد؟ (آزمون مربی پرورشی - ۱۴۰۳)

- ۱) رفاه اقتصادی و اجتماعی
- ۲) نظام معیار اسلامی
- ۳) سنت‌های ملی و باستانی
- ۴) تعامل با جهان معاصر

پاسخنامه تشریحی:

گزینه ۲ صحیح است. حیات طیبه یعنی تنظیم زندگی بر اساس «نظام معیار اسلامی». این نظام معیار، خط‌کشی است که مشخص می‌کند کدام سبک زندگی، طیبه (پاک) است.

۳. کدام مورد از مولفه‌های اصلی حیات طیبه محسوب نمی‌شود؟ (آزمون آموزگاری - ۱۳۹۹)

- ۱) تکیه بر اراده و اختیار انسان
- ۲) توجه همزمان به دنیا و آخرت
- ۳) تمرکز صرف بر ابعاد معنوی و اخروی
- ۴) ایمان و عمل صالح

پاسخنامه تشریحی:

گزینه ۳ صحیح است. (چون سوال «نمی‌شود» خواسته). حیات طیبه جامع است و هم دنیا و هم آخرت را در بر می‌گیرد. واژه «صرف» (فقط) در گزینه‌های مربوط به سند تحول معمولاً نشانه غلط بودن گزینه است. حیات طیبه مخالف تک‌بعدی‌نگری است.

۴. وظیفه اصلی نهاد آموزش و پرورش در قبال «حیات طیبه» چیست؟ (آزمون فراگیر - ۱۴۰۱)

- ۱) اجبار دانش‌آموزان به پذیرش آن
- ۲) زمینه‌سازی برای کسب شایستگی‌های لازم جهت درک آن
- ۳) تضمین دستیابی همه دانش‌آموزان به آن
- ۴) تدوین قوانین قضایی برای اجرای آن

پاسخنامه تشریحی:

گزینه ۲ صحیح است. کلیدواژه «زمینه‌سازی» (Facilitation) مهم‌ترین وظیفه مدرسه است. مدرسه بستر را فراهم می‌کند، اما انتخاب با دانش‌آموز است.

۵. حیات طیبه در کدام یک از ساحت‌های تعلیم و تربیت نمود پیدا می‌کند؟ (آزمون استخدامی - ۱۴۰۰)

- ۱) فقط ساحت اعتقادی و عبادی
- ۲) ساحت اعتقادی و اخلاقی
- ۳) تمام ساحت‌های شش‌گانه
- ۴) ساحت اجتماعی و سیاسی

پاسخ‌نامه تشریحی:

گزینه ۳ صحیح است. حیات طیبه یک چتر است که روی «همه ساحت‌ها» پهن می‌شود. انسان دارای حیات طیبه، در اقتصاد، سیاست، علم، هنر و جسمانیت، رفتاری متناسب با معیارهای الهی دارد.

شبهه‌ساز آزمون (تست‌های تالیفی استاندارد)

۱. در عبارت «حیات طیبه وضعیتی است که انسان با ... و ... زندگی خود را سامان می‌دهد»، جاهای خالی با کدام کلمات پر می‌شوند؟ (تالیفی)

- ۱) ایمان - تقلید
- ۲) آگاهی - اختیار
- ۳) اجبار - قانون
- ۴) احساس - عاطفه

پاسخ‌نامه تشریحی:

گزینه ۲ صحیح است. رکن رکن حیات طیبه، آزادانه بودن آن است. ارزش عمل صالح در اسلام به «آگاهی» و «اختیار» فاعل آن است.

۲. رابطه «قرب الی‌الله» با «حیات طیبه» در سند تحول چگونه ترسیم شده است؟ (تالیفی - سطح مفهومی)

- ۱) قرب الی‌الله مقدمه حیات طیبه است.
- ۲) حیات طیبه و قرب الی‌الله دو مفهوم متضاد هستند.
- ۳) قرب الی‌الله، کانون و نقطه مرکزی حیات طیبه است.
- ۴) حیات طیبه جایگزین مفهوم قرب الی‌الله در سند شده است.

پاسخ‌نامه تشریحی: گزینه ۳ صحیح است. همه ابعاد زندگی در حیات طیبه حول یک محور می‌چرخند و آن «نزدیک شدن به خدا» (قرب) است.

۳. کدام گزاره درباره گستره‌ی حیات طیبه صحیح است؟ (تالیفی)

- ۱) محدود به زمان حضور دانش‌آموز در مدرسه است.
- ۲) تمام مراحل زندگی انسان از تولد تا مرگ و پس از آن را شامل می‌شود.
- ۳) تنها مربوط به زندگی پس از مرگ است.
- ۴) مختص دوران بزرگسالی و سن تکلیف است.

پاسخ‌نامه تشریحی:

گزینه ۲ صحیح است. حیات طیبه یک افق بی‌نهایت است که از دنیا شروع شده و تا ابدیت ادامه دارد و محدود به زمان یا مکان خاصی نیست.

۴. منظور از «نظام معیار اسلامی» در تعریف حیات طیبه چیست؟ (تالیفی)

(۱) قوانین انضباطی مدرسه

(۲) مبانی و ارزش‌های برگرفته از قرآن و سنت معصومین (ع)

(۳) آداب و رسوم فرهنگی جامعه

(۴) بخشنامه‌های وزارت آموزش و پرورش

پاسخ‌نامه تشریحی:

گزینه ۲ صحیح است. هر جا در سند تحول واژه «نظام معیار» دیدید، منظور معیارهای دینی (وحيانی) است که حق و باطل را از هم جدا می‌کند.

۵. دانش‌آموزی که در درس علوم تجربی تلاش می‌کند تا «آیات الهی را در طبیعت کشف کند»، در

کدام مسیر گام برداشته است؟ (تالیفی - کاربردی)

(۱) فقط ساحت علمی

(۲) تحقق حیات طیبه در ساحت علمی

(۳) ساحت زیستی بدون توجه به معنویت

(۴) اهداف آموزش عالی

پاسخ‌نامه تشریحی:

گزینه ۲ صحیح است. او دارد علم (ساحت علمی) را به خدا (نظام معیار) وصل می‌کند. این یعنی تحقق حیات طیبه در بستر علم.

کیسول مروری (جمع‌بندی در ۳۰ ثانیه)

- هدف غایی: دستیابی به حیات طیبه.
- شرط اصلی: آگاهی و اختیار (اجبار ممنوع).
- مبنا: نظام معیار اسلامی (قرآن و سنت).
- مرکز ثقل: قرب الی‌الله.
- وظیفه مدرسه: زمینه‌سازی (نه تحقق اجباری).
- گستره: همه ساحت‌ها + دنیا و آخرت.

۳-۱. آنالیز «بیانیه ارزش‌ها»: قطب‌نمای اخلاقی نظام (بایدها و نبایدها)

ترسیم نقشه مفهومی: ارزش‌ها، فیلتر تصمیم‌گیری

اگر «چشم‌انداز» مقصد نهایی ما (قله) باشد و «اهداف» ایستگاه‌های مسیر باشند، «بیانیه ارزش‌ها» نقش «قطب‌نما» و «فیلتر» را بازی می‌کند.

در این بخش از سند، قانون‌گذار مشخص می‌کند که ما برای رسیدن به هدف، مجاز به انجام هر کاری نیستیم. تمام برنامه‌ها، کتاب‌ها و روش‌های تدریس باید از فیلتر این ارزش‌ها عبور کنند. این بخش، «بایدها و نبایدهای ایدئولوژیک» نظام آموزشی را تعیین می‌کند.

مفهوم‌سازی بنیادی: دکترین ارزشی سند

بیانیه ارزش‌ها، مجموعه‌ای از گزاره‌های تجویزی است که از مبانی نظری گرفته شده‌اند. این گزاره‌ها خط قرمزهای نظام هستند. مهم‌ترین محورهای ارزشی عبارتند از:

۱. دین‌محوری: همه چیز باید حول محور «توحید» و آموزه‌های قرآن و عترت باشد.
۲. خانواده‌مداری: خانواده رکن اصلی تربیت است و مدرسه نباید جایگزین یا رقیب خانواده شود، بلکه مکمل آن است.
۳. عدالت تربیتی: توزیع فرصت‌ها باید عادلانه باشد (به‌ویژه برای مناطق محروم و دانش‌آموزان با نیازهای ویژه).

۴. معلم‌محوری: معلم «کارمند» نیست؛ بلکه «مربی»، «الگو» و «هادی» است.

۵. هویت‌بخشی: تقویت هویت اسلامی-ایرانی و انقلابی در تار و پود نظام.

آنالیز رادار طراحان: کلمات کلیدی که طراحان عاشق آن‌ها هستند

در بررسی سوالات سال‌های اخیر، طراحان روی چند کلیدواژه در بخش ارزش‌ها قفل کرده‌اند:

- «مدرسه کانون تربیت محله»: این عبارت بارها تکرار شده است. ارزش این است که مدرسه دیوارهای خود را بشکند و با مسجد و محله تعامل داشته باشد.
- «روحیه جهادی و کارآفرینی»: ارزش دانستن کار و تلاش اقتصادی (ضد تنبلی).
- «بصیرت و ولایت‌مداری»: ارزش‌های سیاسی مورد تأکید.
- «تکریم علم و عالم»: جایگاه علم در نظام ارزشی.

شاه‌کلیدهای طلایی (قواعد بدون استثنا)

- در تضاد بین منافع فردی و مصالح اجتماعی، سند تحول «مصالح اجتماعی» را (با حفظ کرامت فرد) مقدم می‌داند.
- در فرآیند یاددهی-یادگیری، نقش دانش‌آموز «فعال و پرسشگر» است، نه منفعل و شنونده.
- نگاه به معلم: معلم دارای «مرجعیت علمی و تربیتی» است.
- مدرسه باید محیطی «بانشاط، دوست‌داشتنی و امیدبخش» باشد (این‌ها ارزش هستند).

پاتولوژی و دام‌های آموزشی: تله‌های تستی

- **دام اول:** اشتباه گرفتن «ارزش» با «راهکار». ارزش‌ها کلی و انتزاعی هستند (مثل عدالت، کرامت، تقوا)، اما راهکارها اجرایی و عملیاتی هستند (مثل برگزاری اردو، تغییر کتاب).
- **دام دوم:** واژه «سکولاریسم». سند تحول صراحتاً با «جدایی دین از دانش» (سکولاریسم) مقابله می‌کند و ارزش بنیادین آن «علم دینی» است. اگر گزینه‌ای بوی جدایی دین از علم می‌داد، قطعاً غلط است.

پنجره‌ای به کاربرد (مثال زنده)

وقتی در مدرسه «شورای انجمن اولیا و مربیان» تشکیل می‌شود و مدیر مدرسه موظف است نظرات والدین را در برنامه‌ریزی دخالت دهد، این ناشی از ارزش «حق و مسئولیت والدین در تربیت فرزندان» است. اگر مدیری بگوید "والدین حق دخالت ندارند"، او بر خلاف بیانیه ارزش‌ها عمل کرده است.

کلاس آنالیز تست (حین آموزش)

کدام گزینه جزو «گزاره‌های ارزشی» مندرج در سند تحول بنیادین آموزش و پرورش نیست؟

- (۱) نقش معیارین و محوری معلم در فرآیند تربیت
- (۲) اولویت‌بخشی به تربیت اعتقادی و اخلاقی در تمام ساحت‌ها
- (۳) توسعه مشارکت دانش‌آموزان در اداره امور مدرسه
- (۴) اختصاص ۱۰ درصد از ساعات آموزشی به نیازهای بومی و محلی

تحلیل استدلالی:

گزینه‌های ۱ و ۲ صراحتاً بیانگر «نگرش و بایدها» (ارزش‌ها) هستند.

گزینه ۳ نیز به ارزش «مشارکت‌جویی» اشاره دارد.

گزینه ۴ غلط است (پاسخ سوال). چرا؟ چون این یک «دستور اجرایی» و «قانون مشخص» است که در برنامه درسی ملی یا راهکارها می‌آید، نه در بیانیه ارزش‌ها که جایگاه کلیات و باورهاست. ارزش‌ها عدد و رقم ندارند.

جعبه‌ابزار استراتژیک (تکنیک یادسپاری)

برای تشخیص گزاره‌های ارزشی، همیشه از خود بپرسید: «آیا این جمله یک باور است یا یک دستورالعمل؟»
اگر باور و اعتقاد بود (مثل: علم مقدس است) -> ارزش است.
اگر دستور کار بود (مثل: ساعات ورزش را زیاد کنید) -> راهکار است.

گنجینه سوالات ادوار گذشته (۱۳۹۸ - ۱۴۰۴)

۱. در بیانیه ارزش‌های سند تحول بنیادین، مدرسه با کدام ویژگی توصیف شده است؟ (آزمون

استخدامی آموزگاری - ۱۴۰۲)

- (۱) کانون عرضه خدمات آموزشی دولتی
- (۲) کانون تربیت محله و جلوه‌ای از حیات طیبه
- (۳) محیطی برای رقابت علمی دانش‌آموزان
- (۴) نهادی صرفاً اجرایی و اداری

پاسخنامه تشریحی:

گزینه ۲ صحیح است. این عبارت عین متن سند است. مدرسه باید «کانون تربیت محله» باشد، یعنی بر محیط پیرامون خود اثر بگذارد و خودش نمونه‌ای کوچک از جامعه آرمانی (حیات طیبه) باشد.

۲. کدام مورد از ارزش‌های حاکم بر فرآیند تعلیم و تربیت در سند تحول محسوب می‌شود؟ (آزمون دبیری - ۱۳۹۹)

- ۱) یکسان‌سازی روش‌های تدریس برای همه
- ۲) توجه به تفاوت‌های فردی و هویت جنسیتی
- ۳) حذف نقش خانواده و واگذاری تربیت به مدرسه
- ۴) تأکید بر حافظه‌محوری جهت انتقال سریع دانش

پاسخنامه تشریحی:

گزینه ۲ صحیح است. «عدالت تربیتی» حکم می‌کند که تفاوت‌های فردی (استعدادها) و تفاوت‌های جنسیتی (دختر و پسر بودن) در برنامه‌ریزی لحاظ شود. گزینه‌های ۱، ۳ و ۴ دقیقاً برعکس ارزش‌های سند (ضد ارزش) هستند.

۳. در بیانیه ارزش‌ها، جایگاه «معلم» چگونه تبیین شده است؟ (آزمون مربی پرورشی - ۱۴۰۱)

- ۱) کارگزار آموزشی
- ۲) تسهیل‌گر صرف
- ۳) اسوه، امین و بصیر
- ۴) مجری بخشنامه‌های اداری

پاسخنامه تشریحی:

گزینه ۳ صحیح است. سند تحول می‌خواهد نگاه کارمندی به معلم را حذف کند. معلم باید «اسوه» (الگو)، «امین» (مورد اعتماد) و «بصیر» (آگاه به زمانه) باشد تا بتواند دانش‌آموز را هدایت کند.

۴. رویکرد سند تحول در خصوص «علم و فناوری» در بخش ارزش‌ها چیست؟ (آزمون فراگیر - ۱۴۰۰)

- ۱) علم به عنوان ابزار قدرت و ثروت
- ۲) علم سکولار و جدا از دین
- ۳) علم نافع و الهی‌محور
- ۴) علم وارداتی و ترجمه‌ای

پاسخنامه تشریحی:

گزینه ۳ صحیح است. ارزشمندترین علم در سند تحول، «علم نافع» (سودمند برای دنیا و آخرت) است که جهت‌گیری الهی داشته باشد. سایر گزینه‌ها با مبانی دینی سند در تضاد هستند.

۵. کدام‌یک از موارد زیر در بیانیه ارزش‌های سند تحول، به عنوان «محور» فعالیت‌های تربیتی معرفی شده است؟ (آزمون استخدامی - ۱۴۰۳)

- ۱) کتاب درسی
- ۲) آزمون‌های استاندارد
- ۳) رابطه تعاملی معلم و دانش‌آموز
- ۴) فناوری‌های نوین آموزشی